

# HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 3 maj 2022

Mål nr

T 723-21

## **PARTER**

### **Klagande**

YZ

Ombud: Advokat JT

### **Motparter**

1. Rydell Kapital AB , 556885-7188

Box 30

193 21 Sigtuna

2. JW

Ombud för 1 och 2: Advokat MB

## **SAKEN**

Fordran

**ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE**

Svea hovrätts dom 2021-01-07 i mål T 12603-19

---

**DOMSLUT**

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YZ ska ersätta Rydell Kapital AB för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 57 500 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YZ ska ersätta även JW för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 71 875 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

**YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN**

YZ har yrkat att Högsta domstolen ska förplikta Rydell Kapital AB och JW att solidariskt betala honom

*dels* 877 290 USD jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 februari 2019 till dess betalning sker,

*dels* 2 250 935 RMB jämte ränta enligt 5 § räntelagen från den 25 september 2017 till den 15 juli 2018 och ränta enligt 6 § från den 15 juli 2018 till dess betalning sker.

YZ har även yrkat att Högsta domstolen ska befria honom från skyldigheten att ersätta Rydell Kapital AB och JW för rättegångskostnader i tingsrätten och

hovrätten samt förplikta Rydell Kapital AB och JW att ersätta honom för rättegångskostnader i dessa instanser.

Rydell Kapital AB och JW har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

## **DOMSKÄL**

### **Bakgrund**

1. YZ ingick i juli 2017 ett avtal med Comeeu Commerce International AB. Avtalet innebar bl.a. att Comeeu för YZs räkning skulle förvärva aktier i ett bolag som bedrev hotellverksamhet i Falköping. Förskott på köpeskillingen skulle erläggas till ett av Comeeu anvisat konto. Comeeu företrädde av JW, som vid tidpunkten var ensam styrelseledamot i bolaget.
2. I enlighet med den anvisning som Comeeu lämnat gjorde YZ under sommaren och hösten 2017 ett stort antal penningöverföringar i amerikansk och kinesisk valuta till Rydell Kapital AB. De överförda medlen skulle användas för den investering som avsågs i avtalet mellan YZ och Comeeu. Rydells var moderbolag till Comeeu och JW var ensam styrelseledamot även i Rydells. I två olika handlingar bekräftade Rydells att bolaget hade tagit emot medlen.
3. Hotellinvesteringen kom aldrig att genomföras. I ett skede fanns planer på att Comeeu skulle hjälpa YZ att i stället köpa en skogsfastighet i Norrland. Även dessa planer gick i stöpet. YZ krävde då att få tillbaka de pengar som han hade överfört till Rydells. Han fick emellertid tillbaka enbart en del av medlen.

4. YZ yrkade vid tingsrätten att Rydells och JW skulle förpliktas att solidariskt betala honom 877 290 USD och 2 250 935 RMB, motsvarande den del av överförda medel som ännu inte hade betalats tillbaka, jämte ränta. Som grund för talan anförde han i huvudsak att Rydells var redovisningsskyldigt mot honom för de belopp som bolaget hade tagit emot och att JW såsom styrelseledamot i Rydells var ansvarig för Rydells förpliktelser.

5. Såväl Rydells som JW bestred YZs talan.

6. Tingsrätten och hovrätten har ogillat käromålet i dess helhet. Domstolarna har gjort bedömningen att Rydells inte kan anses ha mottagit medlen från YZ med redovisningsskyldighet gentemot honom.

### **Grunderna för parternas talan och frågan i målet**

7. YZ har i Högsta domstolen gjort gällande sammanfattningsvis följande. Rydells är redovisningsskyldigt mot honom och därmed också återbetalningsskyldigt för mottagna medel, *i första hand* som en följd av att bolaget ska anses ha tillträtt avtalet mellan honom och Comeeu och *i andra hand* av det skälet att bolaget har tagit emot medlen med vetskap om bakgrunden till och syftet med penningöverföringarna. JW är solidariskt betalningsansvarig med Rydells, eftersom Rydells vid den aktuella tidpunkten var likvidationspliktigt på grund av kapitalbrist och hon därför, såsom styrelseledamot i bolaget, är personligen ansvarig enligt bestämmelserna i 25 kap. aktiebolagslagen (2005:551).

8. Rydells och JW har anfört i huvudsak följande. Det har inte uppkommit någon redovisningsskyldighet för Rydells gentemot YZ. Ett eventuellt anspråk på återbetalning av mottagna medel ska riktas mot Comeeu. YZ har under alla förhållanden inte rätt till någon ytterligare återbetalning, eftersom omständigheterna inte är sådana att avtalet med Comeeu ger honom rätt till återbetalning. Till detta kommer att en återbetalning av ytterligare medel skulle

innebära en risk för penningtvätt och därmed vara lagstridig. Eftersom Rydells inte är betalningsskyldigt, är inte heller JW skyldig att betala något till YZ. JW har under alla förhållanden inte något personligt betalningsansvar för Rydells skulder, eftersom bolaget inte var likvidationspliktigt vid den aktuella tidpunkten.

9. Målet rör därmed frågan om, och i så fall under vilka förutsättningar, en anvisad betalningsmottagare är återbetalningsskyldig gentemot betalaren.

### **Rättsliga utgångspunkter**

#### *Allmänt om återbetalningsskyldighet*

10. Om någon har tagit emot medel inom ramen för ett uppdragsavtal som innebär att medlen ska användas för ett i avtalet angett ändamål, kan han eller hon enligt allmänna principer ha en skyldighet att helt eller delvis betala tillbaka medlen, t.ex. när de inte kan användas för ändamålet. I samband med det kan mottagaren också vara skyldig att redogöra för hur medlen har hanterats och att redovisa ett saldo. Det är tydligt att det är skyldigheter av detta slag som YZ i detta mål har betecknat som redovisningsskyldighet och som han har grundat sin talan på.

11. Det finns ingen entydig definition av begreppet redovisningsskyldighet. Begreppet har rättslig betydelse bl.a. inom ramen för 10 kap. 1 § brottsbalken (om förskingring), lagen (1944:181) om redovisningsmedel (om sakrättsligt skydd av mottagna medel) och 3 § räntelagen (om ränta på mottagna redovisningsmedel). Den skyldighet som kan finnas att under vissa förutsättningar återbetala mottagna medel behöver emellertid inte rymmas inom tillämpningsområdet för dessa bestämmelser.

12. Vid bedömningen av om återbetalningsskyldighet föreligger kan det likväl vara av intresse vad som avses med redovisningsskyldighet i de angivna bestämmelserna; dessa avser ju just situationer när en återbetalningsskyldighet

förutsätts föreligga eller kunna uppkomma. Det kan då konstateras att redovisningsskyldighet anses föreligga bl.a. när en syssloman har fått i uppdrag att ta hand om medel för uppdragsgivarens räkning (jfr 18 kap. 1 § handelsbalken). En annan situation där redovisningsskyldighet anses föreligga är vid misstagsbetalningar och vid obehörigt mottagande av betalning. (Jfr prop. 1975:102 s. 119, se även ”Royal” NJA 2008 s. 392.)

13. Som nyss anmärkts kan emellertid en betalningsmottagare vara skyldig att återbetala mottagna medel även i situationer som inte utan vidare omfattas av lagbestämmelser om redovisningsskyldighet och redovisningsmedel. En sådan återbetalningsskyldighet kan, två parter emellan, föreligga på grund av att avtalet förutsätter att ena parten tar emot medel som den andra parten tillhandahåller till fullföljande av avtalet. Av avtalet kan då följa att mottagna medel under vissa förhållanden ska betalas tillbaka till den ursprungliga betalaren.

#### *Återbetalningsskyldighet i anslutning till uppdrag*

14. En särskild situation är när en uppdragsgivare på grund av en instruktion eller anvisning av uppdragstagaren har betalat ut medel till någon som själv inte är part i avtalet (betalningsmottagaren). Detta kan ha föregåtts av en överenskommelse mellan uppdragstagaren och betalningsmottagaren att den senare ska ta hand om medlen för ändamål som avses i uppdragsavtalet.

15. Utgångspunkten är att uppdragsgivarens anspråk på återbetalning som grundar sig på avtalet inte ska riktas mot betalningsmottagaren utan mot uppdragstagaren. Betalningsmottagaren har i den angivna situationen närmast uppträtt som ombud för uppdragstagaren utan ansvar för uppdragstagarens skyldigheter gentemot uppdragsgivaren (jfr 10 § avtalslagen).

16. Det finns dock situationer där den angivna utgångspunkten inte gäller.
17. Så är för det första fallet om betalningsmottagaren träder in i uppdragsavtalet. Betalningsmottagaren är då, inom de ramar som följer av uppdragsavtalet, återbetalningsskyldig i samma utsträckning som uppdragstagaren. En avtalsbundenhet av detta slag kan uppkomma genom en uttrycklig förklaring från betalningsmottagaren men även genom andra avtalsgrundande omständigheter.
18. Utgångspunkten gäller inte heller om betalningsmottagaren, utan att träda in i avtalet, åtar sig en betalningsskyldighet gentemot uppdragsgivaren. Också ett sådant åtagande kan uppstå såväl genom en uttrycklig förklaring som genom andra avtalsgrundande omständigheter.
19. Inte heller gäller utgångspunkten om uppdragstagaren och betalningsmottagaren kommer överens om att uppdragsgivaren efter betalningen ska ha en självständig rätt till återbetalning från betalningsmottagaren. Överenskommelsen innefattar då vad som brukar betecknas som ett tredjemansavtal. I vissa fall kan det, utifrån omständigheterna kring överenskommelsen, presumeras att ett tredjemansavtal föreligger (jfr Axel Adlercreutz m.fl., Avtalsrätt I, 14 uppl., 2016, s. 167 ff.). I vart fall kan situationen motivera att kravet på bevisning angående förekomsten av ett sådant avtal sätts ned (jfr ”Ränteskruven” NJA 2005 s. 142).
20. I sammanhanget kan också de principer som gäller rörande s.k. direktkravsrätt få betydelse. Med direktkravsrätt avses en borgenärs möjlighet att rikta krav inte enbart mot sin motpart (”gäldenären i främre led”) utan även mot dennes gäldenär (”gäldenären i bakre led”). Rättsläget angående rätten till direktkrav är omdiskuterat. I några fall finns en lagstadgad direktkravsrätt (se t.ex. 9 kap. 7 § försäkringsavtalslagen) och i andra fall har domstolarna tillerkänt en borgenär direktkravsrätt på grund av branschsedvänja (jfr särskilt ”MG Trans” NJA 1996 s. 400). Huvudprincipen får emellertid anses vara att

borgenären saknar rätt att rikta krav mot ”gäldenären i bakre led”, i vart fall så länge fordran kan utkrävas av ”gäldenären i främre led”. Det gäller i princip även om ”gäldenären i bakre led” har full inblick i det främre avtalsförhållandet.

### *Betydelsen av intressegemenskap*

21. En annan fråga är vilken betydelse det bör tillmätas att det råder en stark intressegemenskap mellan uppdragstagaren och betalningsmottagaren. Det gäller särskilt om en sådan intressegemenskap kan leda till att betalningsmottagaren vid sidan om uppdragstagaren blir förpliktad direkt gentemot uppdragsgivaren. I speciella fall följer det av lag att en viss koppling mellan två rättssubjekt leder till att rättssubjekten svarar solidariskt (se t.ex. 2 kap. 20 § lagen, 1980:1102, om handelsbolag och enkla bolag). När sådana lagregler saknas måste emellertid utgångspunkten vara att förekomsten av en intressegemenskap inte har någon självständig rättslig betydelse. Principen är alltså att varje rättssubjekt ansvarar enbart för sina egna förpliktelser.

22. Detta gäller även när intressegemenskapen härrör ur ett aktiebolagsrättsligt koncernförhållande, dvs. när ett bolag har – vanligen på grund av ägande – ett bestämmande inflytande över en annan juridisk person. I ett aktiebolag ansvarar aktieägarna normalt inte för bolagets förpliktelser (se 1 kap. 3 § aktiebolagslagen) och något särskilt ansvar finns inte heller olika koncernbolag emellan. I rättspraxis har visserligen aktieägare under speciella förhållanden ansetts svara enligt principerna för s.k. ansvarsgenombrott (se närmare ”Processbolaget” NJA 2014 s. 877). En utomståendes möjligheter att göra ett sådant ansvar gällande är dock mycket begränsade, i synnerhet om han eller hon frivilligt har trätt in i en relation med det primärt ansvariga aktiebolaget. Så är fallet även om det finns ett nära samband mellan den verksamhet som aktiebolaget bedriver och aktieägarens egen verksamhet, t.ex. när ett koncernbolag tar hand om medel för ett annat koncernbolags räkning.



23. Vad som nu har sagts utesluter givetvis inte att intressegemenskap mellan två skilda rättssubjekt i det enskilda fallet kan ha betydelse för hur en viss avtalsrelation ska bedömas. Exempelvis kan förekomsten av en påtaglig intressegemenskap, tillsammans med andra omständigheter, leda till slutsatsen att den som formellt står utanför avtalsförhållandet ändå har ådragit sig förpliktelser på grund av avtalet. Av särskild betydelse blir här om den som formellt står utanför avtalet har förhållit sig på ett sätt som varit ägnat att ge parterna i avtalet uppfattningen att han eller hon har ställning som part. (Jfr ”Holmens Motor” NJA 1975 s. 45 och ”Byggma Syd” NJA 1982 s. 244.)

### **Bedömningen i detta fall**

#### *Inledande noteringar*

24. I målet är ostridigt att YZ och Comeeu i juli 2017 träffade ett uppdragsavtal som innebar bl.a. att Comeeu skulle hjälpa YZ att göra en investering i Sverige med medel som YZ tillsköt. Det är också ostridigt att Comeeu anvisade YZ att betala medlen till Rydells samt att sådan betalning också kom till stånd. Comeeu var ett helägt dotterbolag till Rydells.

25. Avtalet måste förstås så att YZ skulle ha rätt att få tillbaka tillskjutna medel om någon investering inte kom att genomföras. Den huvudsakliga frågan i målet är om Rydells är ansvarigt för återbetalningen.

26. De handlingar där avtalet mellan YZ och Comeeu första gången kom till uttryck – en ”Avsiktsförklaring om aktieköp” och ett ”Avtal om ombudstjänster inkl. fullmakt”, båda daterade den 29 juli 2017 – undertecknades på Comeeus vägnar av JW som var bolagets enda styrelseledamot. JW var styrelseledamot även i Rydells. Varken detta förhållande, den ägarmässiga anknytningen mellan Rydells och Comeeu eller handlingarnas innehåll i sak ger emellertid anledning att tolka avtalet så att Rydells redan när

avtalet mellan YZ och Comeeu ingicks var medpart i avtalet. YZ har inte heller argumenterat för att så skulle ha varit fallet.

*Har Rydells tillträtt avtalet mellan YZ och Comeeu?*

27. YZ har emellertid påstått att Rydells tillträdde avtalet mellan honom och Comeeu. Till stöd för sitt påstående har han åberopat bl.a. Rydells betalningsbekräftelser, daterade den 11 december 2017 och för Rydells räkning undertecknade av JW. Bekräftelserna innehåller, förutom uppgifter om de gjorda betalningarna och en hänvisning till tidigare handlingar, viss information om hur medlen var avsedda att användas.

28. I den ena bekräftelsen anges sålunda (enligt en av de översättningar från kinesiska som har åberopats i målet):

Dessa två summor skall användas i syfte att utföra det som beskrivs i dokumentet "Avsiktsförklaring och fullmakt för aktieköp" med nr CH170708-HR-001-YZ-EAS-IN. Men det är inte begränsat enbart för användning till det. Verklig användning kan ske enligt överenskommelse mellan parterna och beroende på faktiskt utfall. Om det finns överskott skall det återbetalas och om det finns underskott skall kompletterande betalning ske.

29. Den andra bekräftelsen innehåller liknande uppgifter.

30. Det går i och för sig att tolka innehållet i bekräftelserna så att Rydells avsåg att ta på sig en mera självständig roll i avtalet. Men uppgifterna om medlens användning kan likaväl uppfattas som information om vad som var överenskommet mellan parterna i avtalet, dvs. YZ och Comeeu. Bekräftelserna ger i alla händelser inte något tydligt stöd för att Rydells avsåg att träda in i avtalet. I vilken utsträckning YZ hade befogad anledning att ändå uppfatta Rydells som part är oklart. Det förhållandet att Comeeu och Rydells företräddes av samma firmatecknare ger ingen ledning i frågan. Till bilden hör att det i den övriga bevisningen i målet – som avspeglar hur Comeeus och YZs

samarbete utvecklade sig fram till dess att det bröts i maj 2018 – inte finns något som tyder på att avtalsparterna bedömde att Rydells hade trätt in som medpart.

31. Utredningen ger därför inte tillräckligt stöd för att Rydells tog emot betalningarna från YZ i någon annan roll än som uppdragstagare, dvs. ombud, för Comeeu (jfr p. 15).

*Har Rydells ådragit sig återbetalningsskyldighet genom att ta emot betalningarna?*

32. Frågan är då om, såsom YZ har gjort gällande, Rydells ändå kom att bli ansvarigt för eventuell återbetalning genom att ta emot betalningen från YZ med vetskap om vad medlen skulle användas till. Att Rydells hade full vetskap om hur medlen skulle användas kan, med hänsyn till att JW var ensam styrelseledamot i båda bolagen, tas för givet.

33. I bekräftelserna angavs bl.a. att överskott skulle återbetalas. Detta kan möjligen ha gett YZ uppfattningen att en återbetalning skulle ske direkt från Rydells. Han hade emellertid, såvitt visats, knappast fog för uppfattningen att återbetalning skulle ske innan Comeeu i egenskap av uppdragstagare hade gett instruktion om det. Det förhållandet att Comeeu och Rydells företrädde av samma firmatecknare skulle i och för sig kunna ha betydelse för vad YZ hade fog för att läsa in i bekräftelserna. Utredningen i målet ger emellertid inte stöd för antagandet att detta förhållande hade någon inverkan på YZs dispositioner. Det innebär sammantaget att det inte är styrkt att Rydells, genom vad som förekom i samband med mottagandet av betalning och undertecknandet av betalningsbegräddelserna, åtog sig en ensidig återbetalningsskyldighet gentemot YZ (jfr p. 18).

34. I målet har inte påståtts att uppdragsavtalet mellan Comeeu och Rydells var avsett att ge YZ en självständig rätt gentemot Rydells (jfr p. 19).

35. I en avtalssituation av det nu aktuella slaget finns ingen möjlighet för borgenären att vända sig direkt mot ”gäldenären i bakre led”, i vart fall inte så länge möjligheterna att kräva ”gäldenären i främre led” inte är uttömda (jfr p. 20). Det kan i och för sig förekomma särpräglade situationer där en borgenär ändå bör tillerkännas en sådan direktkravs rätt. Den begränsade utredning som har lagts fram i målet angående YZs, Comeeus och Rydells mellanhavanden ger dock inte stöd för att situationen i detta fall var av ett sådant slag.

36. Det förelåg i och för sig en påtaglig intressegemenskap mellan Comeeu och Rydells, eftersom Rydells ägde samtliga aktier i Comeeu. Ett moderbolag ansvarar emellertid normalt inte för sitt dotterbolags förpliktelser och förekomsten av en intressegemenskap mellan två bolag kan inte annat än under mycket speciella förhållanden få till följd att det ena bolaget får svara för det andra bolagets skulder (jfr p. 21–23). Vad som är utrett om omständigheterna i detta fall motiverar inte att Rydells åläggs ett sådant ansvar.

#### *Slutsats*

37. YZs talan mot Rydells ska därför, som tingsrätten och hovrätten har funnit, ogillas. Det finns som en följd av det inte heller grund för att bifalla hans talan mot JW.

#### *Rättegångskostnader*

38. Vid denna utgång ska YZ ersätta Rydells och JW för rättegångskostnader i Högsta domstolen. De yrkade beloppen är skäliga.

---

---

---

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Dag Mattsson, Sten Andersson (referent), Eric M. Runesson och Stefan Reimer  
Föredragande har varit justitiesekreteraren Maria Schöllin